

сутності третейського розгляду. Перш за все, третейський розгляд — це менш формалізований спосіб вирішення спору, заснований на довірі сторін одна до одної та до третейського суду, а тому саме сторони, враховуючи спільні інтереси (швидке вирішення спору належним чином), повинні на власний розсуд визначати неврегульовані законодавством процесуальні питання.

Література:

1. Про третейські суди: Закон України № 1701-IV від 11.05.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 35. — Ст. 412.
2. Грибанов В.П. Осуществление и защита гражданских прав. — М. : Статут, 2001. — 411 с.
3. Регламент постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://tretsud.aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=10&Itemid=11.
4. Гальперин М. Л. Ответственность в гражданском судопроизводстве: актуальные вопросы теории и процессуальной политики : монография / М. Л. Гальперин. — М. : Волтерс Клувер, 2011. — 256 с.
5. Регламент постійно діючого Третейського суду при ТПП України [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <http://www.ucci.org.ua/arb/3rdtrib/ua/rules.html>.

Дрогозюк К.Б.

*аспірант кафедри цивільного процесу
Національного Університету «Одеська юридична академія»*

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ПІД ЧАС ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Ефективність судового захисту залежить не лише від досконалої процедури розгляду справ, а й від поведінки учасників процесу, добросовісного здійснення ними своїх процесуальних прав і виконання процесуальних обов'язків. Останніми роками у цивільному процесі України масового характеру набуло таке негативне явище, як недобросовісне використання сторонами та третіми особами наданих законом процесуальних прав [5, с.83].

Дотепер у цивільному процесуальному праві України відсутня концепція протидії зловживанню суб'єктивними цивільними процесуальними правами. Необхідно підкреслити, що довести зловживання правом складно, а в деяких випадках неможливо. Встановлення зловживання процесуальним правом на оскарження судового рішення є оціночним та залежить від розсуду суду [5, с. 83- 84].

Категорію зловживання правом закріплено у матеріальному праві, а саме в ст.13 Цивільного кодексу України. Відповідно до ч . 2-6 с. 13 ЦК України при здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині. Ст. 13 ЦК забороняє здійснення цивільних прав із наміром завдати шкоди іншій особі; забороняє зловживання правом в інших формах; зобов'язує при здійсненні цивільних прав додержуватися моральних засад суспільства та не порушувати права інших осіб [5, с. 84].

Б. П. Ратушна бачить зловживання правом у цивільному процесі як різновид процесуального правопорушення, що полягає в протиправній, шкідливій, умисній процесуальній дії (бездіяльності) недобросовісної особи, спрямованій проти інтересів правосуддя і процесуальних прав інших учасників процесу.

Найпоширенішим способом зловживання правом під час доказової діяльності є повідомлення суду неправди у поясненнях сторін. Таке повідомлення не обов'язково може бути у формі прямого викладу неправдивих фактів, це можуть бути інші методи введення суду в оману.

Потрібно зазначити, що сторону попереджають про кримінальну відповідальність не лише за неправдиві показання, а й за відмову давати показання, причому під розписку, яка додається до матеріалів справи.

На погляд Б. П. Ратушної, закріплення за стороною обов'язку давати показання у цивільній справі суперечить ідеям змагальності та диспозитивності цивільного процесу. Крім цього, відповідно до ч.1 ст. 63 Конституції України особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї або близьких родичів, коло яких визначається законом. Отже, відмова сторони від показань не може вважатись зловживанням правом, якщо сторона обґрунтовує свою відмову перед судом [6, с. 136-137].

Фальшування доказів є різновидом зловживання доказовими правами сторони. Проявляється воно у поданні стороною для підтвердження своїх вимог чи заперечень недоброякісних письмових та речових доказів, що було відомо [6, с. 138]. Проте, говорити про зловживання правом у формі фальшування доказів можна лише у разі доведення умисного фальшування.

Доводити цей факт повинна особа, яка заявила про фальшивість доказів. Здебільшого довести це можна лише за допомогою експертів. Тобто, з цього виходить, що одночасно з поданням заяви

про фальшивість доказів заінтересована особа повинна подати до суду клопотання про призначення відповідної експертизи. Якщо ж таке клопотання не надійшло, то суд розглядає справу з урахуванням доказу, про фальшивість якого надійшла заява.

Різновидами зловживання правом є й безпідставне звинувачення про фальшування доказів, подання безпідставних клопотань про витребування чи забезпечення доказів, проведення експертизи, виклик свідків. Поряд із клопотанням про призначення експертизи для перевірки достовірності документів це може використовуватися для затягування розгляду справи [6, с. 138-139].

Також, у вітчизняній юридичній практиці поширеними процесуальними зловживаннями стосовно доказової діяльності є неподання або несвоєчасне подання доказів чи інших матеріалів на законну вимогу уповноважених суб'єктів; затягування з ознайомленням із матеріалами справи; подання доказів — з якими не ознайомлена друга сторона — наприкінці судового розгляду (у випадку, якщо такі докази були отримані першою стороною значно раніше); умисна доказова пасивність сторін [7].

Зловживання процесуальними правами учасниками цивільного судочинства являють собою повноцінне правопорушення, наслідком якого є ускладнення доступу до правосуддя та затягування процесу. Випадки процесуальних зловживань породжують зневіру в справедливості та правосудді в суспільстві, тому є особливо шкідливими.

Змагальний процес неможливий без заходів, які передбачають відповідальність за порушення умов змагання. Відповідальність є гарантією нормальної роботи змагального процесу. Але для правильного визначення відповідальності законодавцю необхідно конкретизувати зміст «зловживання процесуального права» в цивільному процесі з урахуванням існуючої юридичної практики та відповідних наукових досліджень.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України . — 1996 № 30, ст.. 141
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р.// Відомості Верховної Ради України . — 2004. — № 40-42. — ст.. 492
3. Цивільний кодекс України Закон України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40. — Ст. 356.
4. Цивільний процес України: підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф Р.М. Мінченко — Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС; 2014.- 720 с.

5. Олійник А. Запобігання зловживанню цивільними процесуальними правами: питання теорії та практики / А. Олійник // Юридична Україна. — 2013. — № 7. — С. 83-91.

6. Ратушна Б. П. Зловживання сторонами процесуальними правами під час доведення у цивільному процесі України / Б. П. Ратушна // Зб. наук. пр. Львів. держ. ін-ту новіт. технологій та упр. Імені В'ячеслава Чорновола. Серія «Юридичні науки» / за заг. ред. проф. О. І. Сушинського. — Львів, 2008. — Вип. 3. — С. 133–142.

7. Полянський Т. Т. Зловживання процесуальними правами: юридичні засоби попередження та можливості їх удосконалення / Т. Т. Полянський // Вісник Національної академії правових наук України. — 2013. — № 3. — С. 31-38. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/varpy_2013_3_6.pdf

Іліопол І.М.

*асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ПРИ ОСКАРЖЕННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПОРЯДКУ

Відповідно до пункту 8 статті 129 Конституції України однією з основних засад судочинства є забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків встановлених законом. Право на оскарження судових рішень є складовою права на судовий захист.

Однак, у сучасній практиці, дуже актуальним є питання зловживання цивільними процесуальними правами, зокрема й правом на апеляційне оскарження. Дослідженню цих питань присвятили свої роботи такі вчені як М.М. Агарков, Є.В. Васьковський, Я.В. Грель, О.В. Дзера, О.М. Єрмакова, І.В. Жилінкова, В.В. Комаров, В.В. Луць, Н.О. Чечіна, П.С. Елькінд, А.В. Юдін.

Васьковський Є.В. вважав, що пред'явити будь-який позов та вести будь-який процес може будь-яка правоздатна особа, незалежно від того, чи впевнена вона у своїй правоті чи усвідомлює безпідставність позову. Недобросовісні особи можуть пред'являти завідомо безпідставні позови якщо знають, що у відповідача відсутні докази, які можуть спростувати їх вимоги (наприклад, що він втратив платіжну розписку, що помер єдиний свідок, якому були відомі обставини справи, тощо). Так само, можливе оскарження рішень суду в повній свідомості їх правильності.